

სციენტის კრიტიკა ალისტარ მაკგრათის მიერ

ბაქარ ქავთარაძე*

I. შესავალი

მეცნიერების ისტორიკოსთა დიდი ნაწილის აზრით, კაცობრიობის ისტორიაში, 2 მეცნიერული რევოლუცია მოხდა: პირველი ინტელექტუალური და რაღაც აზრით, მეცნიერული რევოლუცია, მოხდა ძველი წელთაღრიცხვით VI საუკუნეში ძველ საბერძნეთში¹. კერძოდ, იმ დროს და იმ ადგილას წარმოიშვა ფილოსოფია, როგორც „დასაბუთებული მსოფლმხედველობის აგების ცდა“², რომელიც მითოლოგიას (რომელიც ფანტაზიის ძალას და ავტორიტეტს ემყარება) დაუპირისპირდა და რეალობის რაციონალური მეთოდებით (ლოგიკური აზროვნებით, არგუმენტების შემუშავებით და ა.შ.) ახსნას და აღწერას შეუდგა³; მეორე მეცნიერული რევოლუცია, ევროპაში მოხდა, XVI-XVII⁴ საუკუნეებში,⁵ როცა ასპარეზზე გამოვიდნენ ნამდვილი მეცნიერები (ნიკოლოზ კოპერნიკი 1473-1543, ტიხო ბრაგე 1546-1601, იოჰანეს კეპლერი 1571-1630, ისაკ ნიუტონი 1643-1727 და სხვანი), მოხდა ტელესკოპის, მიკროსკოპის (ბერტრან რასელის 1872-1970 აზრით მიკროსკოპი გამოგონებულ იქნა 1590 წელს, ხოლო ტელესკოპი 1608 წელს⁶) გამოგონება, რის გამოც, ამ დროიდან, რეალობის კვლევა და აღწერა, უფრო ემპირი-

* სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის თეოლოგიისა და ფილოსოფიის ინსტიტუტის მკვლევარი. b.kavtaradze@sabauni.edu.ge

¹ Гусев Д.А., Краткая История Философии, Москва, 2003, 143.

² თევზაძე გ., ანტიკური ფილოსოფია, თბილისი, 2015, 11.

³ ლექციები ფილოსოფიის ისტორიაში, შეადგინა დეკანოზმა თეიმურაზ თათარიშვილმა, თბილისი, 2019, 5.

⁴ მეცნიერების ფილოსოფიის სამირ ოკაშა, კონკრეტულ პერიოდს ასახელებს მეცნიერული რევოლუციის, რადგან ის მიიჩნევს, რომ თანამედროვე მეცნიერება ევროპაში, წარმოიშვა მეცნიერული რევოლუციის დროს, რომელიც 1500-1750 წლებში მოხდა. იხ., Okasha S., Philosophy of Science: A Very Short Introduction, 2nd Edition, Oxford University Press, 2016, 2.

⁵ McGrath A, Science and Religion: An Introduction, USA, 1999, 1.

⁶ რასელი ბ., ახალი დროის ფილოსოფია, მთ. კახმეგ კუდავა, თბილისი, 2017, 72.

ული გახდა⁷. ასევე, ისიც ცნობილია, რომ XVII საუკუნის შემდეგ, მეცნიერება, უფრო და უფრო იხვეწებოდა, აღწევდა წარმატებებს, რის გამოც, მისი სანდოობა და სტატუსი, უფრო და უფრო იზრდებოდა საზოგადოების დიდ ნაწილში. ამან კი, მიგვიყვანა იქამდე, რომ მე-20 საუკუნის მიწურულიდან ვიდრე დღემდე, მეცნიერთა ნაწილის გონებაში (ქიმიკოსი პიტერ ედკინსი დაბ. 1940, ბიოლოგი რიჩარდ დოკინსი დაბ. 1941, ასტროფიზიკოსი ლოურენს კრაუსი დაბ. 1954 და სხვანი), წარმოიშვა და გამყარდა აზრი, რომ მხოლოდ მეცნიერებას (და არა ფილოსოფიას, თეოლოგიას, ან რაიმე სხვა დარგს) შეუძლია, ფუნდამენტური საკითხების დასმა და მათი რეალური გადაჭრა. ასეთ ხედვას კი, მეცნიერების ფილოსოფიაში⁸ (მეცნიერების ფილოსოფია, არის ფილოსოფიის ერთ-ერთი დარგი, რომელიც ახდენს, მეცნიერული მეთოდების⁹, ფაქტების¹⁰, თეორიების¹¹ და მრავალი სხვა მეცნიერებასთან დაკავშირებული საკითხის ფილოსოფიურ ანალიზს¹²), „სციენტიზმი“ ეწოდა¹³, რომელიც მოკლედ შეიძლება ითარგმნოს, როგორც „მხოლოდ მეცნიერება“. ცხადია, სიტყვებში „მხოლოდ მეცნიერება“, იგულისხმება ის რწმენა, რომ მარტო მეცნიერებას და არაფერ სხვას, შეუძლია რეალური კითხვების დასმა (რატომ არსებობს კოსმოსში წესრი-

⁷ იქვე., 58-80.

⁸ ალისტერის აზრით, მეცნიერების ფილოსოფია, სვამს კითხვებს, მეცნიერული ცოდნის სანდოობის და ლიმიტის შესახებ. იხ., McGrath A, Dawkins' GOD: Genes, Memes, and the Meaning of Life, Oxford, 2007, 4.

⁹ მეცნიერულ მეთოდებში, იგულისხმება დაკვირვება, მისი გაძლიერება და ცდა, ანუ ექსპერიმენტი. იხ., რობაქიძე თ., მოლექულებიდან კვარკებამდე, თბილისი, 2006, 6-19.

¹⁰ მეცნიერულ ფაქტში იგულისხმება ისეთი ფენომენი, ან საგანი, რომელშიც ცდით, ან დაკვირვებით, ან მისი გაძლიერებით არის საწვდომი.

¹¹ მეცნიერებაში, ფილოსოფიაში და მეცნიერების ფილოსოფიაში, მეცნიერული თეორიის, ან ზოგადად თეორიის, მრავალი დეფინიცია არსებობს. მეცნიერების ფილოსოფოსი ალისტერ მაკგრეთი, მის შემდეგ დეფინიციას გვთავაზობს: „სიტყვა თეორია მომდინარეობს ბერძნული ტერმინიდან Theoria და ნიშნავს დანახვის გზას, ან აღქმის აქტს“. McGrath A, Enriching Our Vision of Reality: Theology and the Natural Sciences in Dialogue, SPSK, 2016, 79.

¹² იხ., McGrath A.E., Science & Religion: A New Introduction, 3rd Ed., Oxford, 2020 57-95.

¹³ Feiser E., Five Proof For The Existence of God, Oxford, 2017, 273.

გი? ვინ არის ადამიანი? არსებობს თუ არა ღმერთი? რა მიზნით არსებობს ადამიანი?, რა არის ყოველივე არსებულის საბოლოო დონის ახსნა?, აქვს თუ არა ადამიანს თავისუფალი ნება? და სხვა), მათზე პასუხების ძებნა და ადრე თუ გვიან სწორი პასუხების პოვნა¹⁴. ამიტომ, სციენტისტი მოაზროვნეები და მათი მიმდევრები, აკეთებენ დასკვნას, რომ სხვა დარგი, იქნება ეს ფილოსოფია, თეოლოგია თუ სხვა, უბრალოდ აღარაა საჭირო, რადგან საკითხების რეალური გადაჭრა და მათზე სწორი პასუხების მოძიება, მხოლოდ მეცნიერებას შეუძლია¹⁵. ასეთი რადიკალური პოზიციის ამა თუ იმ ფორმით (წიგნებში, სტატიებში, საჯარო ლექციების დროს და ა.შ.) გამოთქმა, ცხადია რომ ფილოსოფოსთა, თეოლოგთა და მათ შორის მეცნიერთა დიდ ინტერესს გამოიწვევდა. კერძოდ, XXI საუკუნის დასაწყისიდან, ვიდრე დღემდე, უამრავი გამოჩენილი ფილოსოფოსი, თეოლოგი და მათ შორის მეცნიერი (მათემატიკოსი და ფილოსოფოსი ჯონ ლენოქსი დაბ. 1943¹⁶, კათოლიკე თეოლოგი რობერტ ბერონი დაბ.1959¹⁷, კათოლიკე ფილოსოფოსი ედვარდ ფიზერი დაბ. 1968¹⁸, პროტესტანტი ფილოსოფოსი ფრენკ ტურეკი დაბ. 1961¹⁹, და მრავალი სხვა), მკაცრად აკრიტიკებს სციენტისმს. ამის გამო, დღეს, ზოგადად ფილოსოფიის და კონკრეტულად, მეცნიერების ფილოსოფიის ერთ-ერთი უმთავრესი საკითხი, სწორედ სციენტისმის ამა თუ იმ კუთხით განხილვაა (სციენტისმის განხილვა, პირდაპირ კავშირშია, იმ საკითხთან, აქვს თუ არა მეცნიერებას ლიმიტი?)²⁰. მეორე მხრივ, ამ საკითხზე ინფორმაცია ქართულად,

¹⁴ Moreland J. P., What Is Scientism?, <<https://www.crossway.org/articles/what-is-scientism/>> [15.07.2022]

¹⁵ Pigliucci M., The Problem with Scientism, <<https://blog.apaonline.org/2018/01/25/the-problem-with-scientism/>> [15.07.2022]

¹⁶ Lennox J., Can Science Explain Everything?, Oxford, 2019, 9–121,

¹⁷ Barron R., Arguing Religion: A Bishop Speaks at Facebook and Google, Oxford, 2018, 17-27.

¹⁸ Feser E., Scholastic Metaphysics: A Contemporary Introduction, Editiones Scholasticae, 2014, 10-34.

¹⁹ Turek F., Stealing from God, Oxford, 2014, 1–29.

²⁰ იხ., Science Unlimited? The Challenges of Scientism, edited by Maarten Boudry and Massimo Pigliucci, Oxford, 2017.

როგორც ეს ჩემთვის არის ცნობილი, ბევრი არ არის²¹. ამიტომ, ეს ინფორმაციული ვაკუუმი, ცოტათი მაინც რომ შეივსოს, ამ სტატიაში, მოკლედ განვიხილავ იმ საკითხს, თუ როგორ გააკრიტიკა სციენტებიზმი, ანგლიკანმა თეოლოგმა, მეცნიერების ფილოსოფოსმა და ისტორიკოსმა, ალისტერ მაკგრეთმა (დაბ.1953).

როგორც აღინიშნა, ამ სტატიის მიზანია, იმ საკითხის განხილვა, თუ რა არგუმენტები დაუპირისპირა ალისტერ მაკგრეთმა, სციენტებს. თუმცა, სანამ ამ საკითხის განხილვაზე გადავალ, მანამდე, მოკლედ დავაზუსტემ რამდენიმე გარემოებას, რომ მკითხველმა, სწორად გაიგოს ის, თუ რა ფორმით არის დასმული ეს საკითხი ამ სტატიაში, რა მიზნებს ისახავს ეს სტატია და რა საკითხები იქნება კერძოდ განხილული, ამ მცირე მოცულობის ნაშრომში.

ამ სტატიაში საერთოდ არ დგას საკითხი იმის შესახებ, სციენტებიზმი სწორია თუ არა. კერძოდ, წინამდებარე ნაშრომი, არ ისახავს მიზნად, არც სციენტებიზმის კრიტიკას და არც დაცვას. ამის გამო, ეს სტატია, არც ალისტერის არგუმენტების იმ კუთხით ანალიზს ცდილობს, რომლის მიზანიც, მისი არგუმენტების მცდარობა-ჭეშმარიტების დადგენაა. ასევე, სტატიაში არ იქნება განხილული ის, თუ სციენტებიზმის მცდარობის დასაბუთების და მეცნიერული ცოდნის ლიმიტის წარმოჩენის შემდეგ, როგორ და რა კონტექსტში შემოაქვს ალისტერს, ქრისტიანული რელიგიის ცნება და როგორ მოდელს წარმოადგენს იმის შესახებ, თუ როგორი მიმართებაა ქრისტიანულ თეოლოგიასა და მეცნიერებას შორის. ამ საკითხის არ განხილვის მიზეზი ისაა, რომ ამ სტატიის მიზანი, არ არის იმის განხილვა, თუ რას ამბობს ალისტერი იმ საკითხზე, თუ რა დარგმა, როგორ უნდა განიხილოს ის, რასაც მეცნიერება ვერ განიხილავს, არამედ ის, თუ რატომ არის სციენტებიზმი არასწორი ხედვა ალისტერის მიხედვით. შესაბამისად, ამ სტატიას რეალურად, ორი

²¹ იხ., რელიგია და მეცნიერება, დიალოგი, კომფლიქტი, თუ იზოლაცია?, შემდგ. გ. თავაძე, თბილისი, 2019; ოსმანოვი ზ., სამყაროს შემეცნება და ღმერთის იდეა, <t.ly/59Q8>[15.07.2022]; ლენოქსი ჯ., – ჩემთვის, როგორც მეცნიერისთვის, უეჭველია, რომ სტივენ ჰოუკინგი ცდება, სპეციალურად ბლოგისთვის ORTHODOXTHEOLOGY.GE, ზ. ოსმანოვის თარგმანი, <t.ly/RkUe> [15.07.2022].

ფუნდამენტური მიზანი, აქვს: 1. ქართველ მკითხველს, წარუდგინოს მნიშვნელოვანი ინფორმაციები ალისტერ მაკგრეთზე, რადგან ეს მოაზროვნე, მიუხედავად იმისა, რომ არის ძალიან დახვეწილი თეოლოგი, მეცნიერების ფილოსოფოსი და ისტორიკოსი, ნაკლებად ცნობილია საქართველოში²²; 2. ამ სტატიის მიზანია, მხოლოდ ინფორმაციულად და ანალიტიკურად, მაგრამ არა აპოლოგეტურად განიხილოს შემდეგი საკითხები: 1. ვინ არის ალისტერ მაკგრეთი? 2. ალისტერ მაკგრეთის შრომები. 3. რა არის მეცნიერება ალისტერ მაკგრეთის აზრით? 4. რა არის სციენტიზმი ალისტერის მიხედვით? 5. რა მიზეზების გამოა მცდარი სციენტიზმი, ალისტერის მიხედვით? შესაბამისად, ყველა ამ საკითხის მოკლედ და კონსპექტირებული სახის განხილვით წინამდებარე სტატია მიზნად ისახავს, მნიშვნელოვანი და საინტერესო ინფორმაციები მიაწოდოს მკითხველს, ალისტერ მაკგრეთზე, მის შრომებზე, მის მიერ მეცნიერების და სციენტიზმის დეფინიციაზე და იმაზე, თუ როგორ გააკრიტიკა დასახელებულმა მოაზროვნემ, სციენტიზმი.

II. ვინ არის ალისტერ მაკგრეთი?

ალისტერ მაკგრეთი (დაბ.1953), არის ქრისტიანი (ანგლიკანი) თეოლოგი, მეცნიერების ფილოსოფოსი და ისტორიკოსი²³. კერძოდ, ალისტერს ოქსფორდის უნივერსიტეტში, შემდეგ სამ დარგში აქვს დაცული სადოქტორო დისერტაცია: 1. მოლეკულური ბიოფიზიკა. 2. თეოლოგია. 3. ინტელექტუალური ისტორია²⁴. ალისტერი ასევე ცნობილია, „ახალი ათეიზმის“²⁵ კრიტიკით, მეც-

²² სასიხარულოა ის ფაქტი, რომ ქართველმა თეოლოგმა და მთარგმნელმა დავით თინიკაშვილმა (დაბ.1979), ალისტერის 1 სტატია და მისი 3 ნიგნის ნაწილი, ქართულად თარგმნა.

²³ მიუხედავად იმისა, რომ ალისტერ მაკგრეთი ჩვენი თანამედროვეა, მასზე უკვე რამდენიმე ნიგნია დაწერილი. მაგალითისთვის, იხ., Dew J.K., *Science and Theology: An Assessment of Alister McGrath's Critical Realist Perspective*, Oxford, 2010.

²⁴ მაკგრეთი ა., ჰოკინგი ს., ღმერთი და მეცნიერების როლი, დ. თინიკაშვილის თარგმანი, ჟურნ. „ახალი საუნჯე“, N7, 2017, 66.

²⁵ ტერმინი „ახალი ათეიზმი“, 2006 წელს შეიქმნა. ამ ტერმინში, იგულისხმება ფილოსოფიურ-მეცნიერული იდეოლოგია, ან მსოფლმხედველობრივი მოძრა-

ნიერებისა და რელიგიის მიმართებაზე კვლევებით, მისი ფართო განათლებით და ფილოსოფიის, თეოლოგიის და მეცნიერების ისტორიის ზუსტი ცოდნით (დაზუსტება: საინტერესოა ის ფაქტი, რომ ალისტერ მაკგრეთი, ანგლიკანი თეოლოგის კლავი ლუისის 1898-1963 მსგავსად, მისი ცხოვრების გარკვეული პერიოდი, ათეისტი იყო. თუმცა, ქრისტიანული თეოლოგიის და მეცნიერების ფილოსოფიის ღრმა ანალიზმა, ქრისტიანული რელიგიის ქვეყნარტების აღიარებამდე მიიყვანა²⁶).

1. შრომები

რაც შეეხება, ალისტერის შრომებს. აღსანიშნავია, რომ ალისტერ მაკგრეთი, საკმაოდ ნაყოფიერი მწერალია, ის არის, 60-ზე მეტი წიგნის და მრავალი სტატიის ავტორი (მისი წიგნები მსოფლიოს 25 ენაზეა თარგმნილი). კერძოდ, ალისტერს, დანერვილი აქვს, 5 კატეგორიის წიგნები: 1. ცალკეული მოაზროვნის გამოკვლევა. ამ ტიპის წიგნებში შედის, მისი კვლევები, კონკრე-

ობა, რომელიც, მეცნიერული მონაცემების, ფაქტების, თეორიების სპეციფიკური ინტერპრეტაციით და რაციონალიზმის კონკრეტული გაგებით, ყველა სახის რელიგიას და განსაკუთრებით, ქრისტიანობას უპირისპირდება. ამ მოძრაობაში, შედის შემდეგი 4 მოაზროვნე: 1. მწერალი კრისტოფერ ჰიტჩენსი (1949–2011) წიგნით „ღმერთი არ არის დიადი“. 2. ბიოლოგი რიჩარდ დოკინსი (დაბ.1941) წიგნით „ღმერთი როგორც ილუზია“. 3. ფილოსოფოსი დანიელ დენეტი (დაბ.1942) წიგნით „რელიგია როგორც ბუნებრივი ფენომენი“. 4. ნირომეცნიერი და ფილოსოფოსი სემ ჰერისი (დაბ.1967) წიგნით „რწმენის დასასრული“. იხ., McGrath A., *Why God Won't Go Away Engaging With The New Atheism*, London, 2011, 1–23.

²⁶ რეალობის შესახებ ფუნდამენტური აზრების შეცვლა და ერთი მსოფლმხედველობიდან, მეორეში გადასვლა, არ არის ძალიან იშვიათი მოვლენა ინტელექტუალურ ისტორიაში, რადგან მრავალ ცნობილ მოაზროვნეს (მაგალითად: ისტორიკოსი და ადრეული ქრისტიანობის მკვლევარი ბარტ ჰერმანი დაბ.1955, თეოდიციუს პრობლემის გამო, ქრისტიანობიდან გადავიდა აგნოსტიციზმში. ცნობილი ფილოსოფოსი ედვარდ ფიზერი, დაბ.1968, ღმერთის სასარგებლოდ შემუშავებული არგუმენტების სიღრმისეული შესწავლის გამო, ათეიზმიდან გადავიდა ქრისტიანულ თეიზმში და ა.შ.) შეუცვლია აზრი, ან აზრები, ფუნდამენტურ საკითხებზე. იხ., Ehrman D.B., *God's Problem: How the Bible Fails to Answer Our Most Important Question: Why We Suffer*, HarperOne, 2008; Feser E., *The Last Superstition: A Refutation of the New Atheism*, Oxford, 2008

ტულ თეოლოგზე, ან მეცნიერზე. კერძოდ, მას ცალკე წიგნი აქვს დანერილი, მარტინ ლუთერზე (1483-1546), ჟან კალვინზე (1509-1564), ალბერტ აინშტაინზე (1879-1955), კლაივ ლუისზე (1898-1963), ემილ ბრუნერზე (1889-1966), თომას ტორანსზე (1913-2007), ჯეიმს ინელ პაკერზე (1926-2020), და რიჩარდ დოკინსზე (დაბ.1941). 2. ქრისტიანული თეოლოგიის გამოკვლევა. ამ ტიპის წიგნებში შედის, მისი ისეთი ნაშრომები როგორებიცაა: „ქრისტიანული თეოლოგია: შესავალი“; „თეოლოგია: საფუძვლები“; „მე მჯერა: აპოსტალური მრწამსის გამოკვლევა“; „ერესი: ჭეშმარიტების დაცვის ისტორია“; „რეფორმაციული აზრი“; „ქრისტეს ცოდნა“; „ქრისტიანობა“; „ქრისტიანული სულიერება“; „ქრისტიანული ისტორია: შესავალი“; „ისტორიული თეოლოგია“; „მოდერნული გერმანული ქრისტოლოგია“; „დოქტრინის გაგება“; „ქრისტიანობის მომავალი“; „რატომ უშვებ ღმერთი ტანჯვას“; „ქრისტიანული რწმენა ყველასთვის: ცოცხალი ღმერთი“; „ევანგელიზმი და ქრისტიანობის მომავალი“; „შენი რწმენის განმარტება“ და მრავალი სხვა; 3. რელიგიისა და მეცნიერების მიმართებაზე დანერილი წიგნები. ამ ტიპის ნაშრომებიდან განსაკუთრებით აღსანიშნავია: „მეცნიერული თეოლოგია“ 3 ტომად: 1. ბუნება. 2. რეალობა. 3. თეორია; „მეცნიერება და რელიგია: შესავალი“; „ადამიანური აზროვნების ტერიტორიები: მეცნიერება და თეოლოგია მრავალმხრივი რაციონალობის ეპოქაში“; „გაკვირვებისთვის დაბადებული“; „საგნების ნესრიგი: გამოკვლევა მეცნიერულ თეოლოგიაში“; „სამყაროს გამოგონება: რატომ არ შეგვიძლია ჩვენ შევწყვიტოთ საუბარი მეცნიერებაზე, რწმენაზე და ღმერთზე“; „სამყაროს ნესრიგი“: ღმერთის ძიება მეცნიერებაში და თეოლოგიაში; „ჩვენ მიერ რეალობის დანახვის გამდიდრება: მეცნიერებასა და თეოლოგიას შორის დიალოგი“; „საზრისით გაკვირვებული: მეცნიერება, რწმენა და როგორ ვხდით ჩვენ გასაგებს საგნებს“ და მრავალი სხვა; 4. ნატურალური თეოლოგიის გამოკვლევა. ამ საკითხზე მას შემდეგი 3 წიგნი აქვს დანერილი: „საიდუმლოს გახსნა: ნატურალურ-

რი თეოლოგიის ახალი ხედვა“; „დარვინიზმი და ღვთაებრიობა: ევოლუციური ფიქრი და ნატურალური თეოლოგია“; „ბუნების ახლებული წარმოდგენა: ქრისტიანული ნატურალური თეოლოგიის შეპირება“; 5. ათეისტური ფილოსოფიის გამკველევა და მისი კრიტიკა. ამ ტიპის ნაშრომებიდან აღსანიშნავია მისი შემდეგი ნიგნები: „ინტელექტუალებს არ სჭირდებათ ღმერთი“; „დოკინსის ღმერთი“; „დოკინსის ილუზია“ (თანაავტორი); „ათეიზმის ბინდი“.27 ამ ნიგნების რაოდენობიდან და სათაურებიდანაც კი ცხადია, რომ მისი ნიგნები (ისევე როგორც მისი მრავალი სტატია, რომლებიც მრავალ ნიგნშია გამოქვეყნებული, ან განთავსებულია საიტებზე) არის ზღვა ინფორმაციული მასალა ყველასთვის, ვინც არის ფილოსოფოსი, თეოლოგი, მეცნიერი ან უბრალოდ ღრმა საკითხებით დაინტერესებული ადამიანი.

ზემოთ ჩამოთვლილი ნაშრომებით, ავტორი, ავლენს მეცნიერების, ფილოსოფიის და თეოლოგიის ისტორიის საოცრად ფართო და ზუსტ ცოდნას. ამიტომ, ყოველგვარი მიკერძოების გარეშე, თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ალისტერის ნაშრომების კითხვა და მათი დამუშავება, ყველა პოზიციის, დარგის (ათეისტი, თეისტი, აგნოსტიკოსი, ქრისტიანი, მეცნიერი, თეოლოგი, უბრალოდ ღრმა საკითხებით დაინტერესებული ადამიანი და ა.შ.) წარმომადგენელს დაეხმარება იმაში, რომ მან მიიღოს, ძალიან ბევრი ინფორმაცია, ფილოსოფიურ, თეოლოგიურ და მეცნიერულ საკითხებზე (დაზუსტება: თუ როგორ გამოიყენებს ამ ინფორმაციებს მკვლევარი, ეს მისი გადასაწყვეტია. მიუხედავად ამისა, ალისტერის ნაშრომებით, მისი მკითხველი, სულ მცირე გაიგებს, საინტერესო, მნიშვნელოვან და ზუსტ ინფორმაციებს, წარმოუდგენლად ბევრი მოაზროვნის მოსაზრებაზე, ნაშრომზე და ბევრ საინტერესო საკითხზე).

²⁷ ალისტერის შრომების ფილოსოფიურ-თეოლოგიური ანალიზი იხ., McDonald L.S., *The Merging of Theology and Spirituality: An Examination of the Life and Work of Alistair E. McGrath*, Oxford, 2006, 1–19.

2. სციენტიზმის კრიტიკა

აღისტერ მაკგრეთის მიერ სციენტიზმის კრიტიკის არსის სწორად წვდომა რომ მოხდეს, საჭიროა, შემდეგი 3 საკითხის მოკლე მიმოხილვა: 1. რა არის მეცნიერება აღისტერის მიხედვით? 2. რა არის სციენტიზმი აღისტერის მიხედვით? 3. რა მიზეზების გამო არის არასწორი სციენტიზმი, აღისტერის მიხედვით?

2.1. რა არის მეცნიერება?

აღისტერის აზრით, ნატურალური მეცნიერებები, თავიანთი ბუნებით არიან ემპირიულნი (ემპირიზმის მიხედვით, ადამიანის მიერ ცოდნის მოპოვება, შეგრძნებებით და გამოცდილებით ხდება²⁸), რადგან ისინი ეყრდნობიან იმ ცოდნას, რომელიც დაკვირვებით (ასევე იგულისხმება მეცნიერული ხელსაწყოების, მიკროსკოპის, ტელესკოპის გამოყენებით რაიმე ფენომენზე დაკვირვება) და ცდით მოიპოვეს, რომ მათი გათვალისწინებით გამოიკვლიონ სამყარო²⁹. ასევე, აღისტერის მიუთითებს, რომ ემპირიზმი, მისი ბუნებიდან გამომდინარე, უარს ამბობს ისეთ ფენომენზე, ან ობიექტზე მსჯელობაზე, რომელიც აღარაა დაკვირვებადი³⁰. უფრო კონკრეტულად, აღისტერი ციტირებს მეცნიერების ფილოსოფიის ცნობილ წარმომადგენელ ბას ვან ფრაასენს (დაბ. 1941), რომელიც ამბობს შემდეგს: „იყო ემპირისტი ნიშნავს, არ დაიჯერო არაფერი, რაც არის აქტუალური, დაკვირვებადი ფენომენის მიღმა“ (ეს სიტყვები, მოცემულია, დასახელებული ფილოსოფოსის შემდეგ ნაშრომში: „მეცნიერული სურათი“). ამ სიტყვების მოტანის შემდეგ, აღისტერი წერს: „აქცენტის გაკეთება იმაზე რაც არის აქტუალური და დაკვირვებადი, აჩვენებს მეცნიერების აშკარა იდენტობას. მაგრამ ეს ასევე ადგენს მის ლიმიტს“³¹. შესაბამისად, აღისტერის

²⁸ იხ., McGrath A.E., *Science and Religion: An Introduction*, Oxford, 1999, 58-62.

²⁹ McGrath A., *Dawkins' God From the Selfish Gene to The God Delusion*, 2nd Ed., Oxford, 2015, 80.

³⁰ იქვე, 80.

³¹ იქვე, 80.

აზრით, მეცნიერების არსი და ბუნება, ანუ იმ კითხვაზე სწორი პასუხი თუ რა არის მეცნიერება, სწორედ ემპირიზმის ანალიზში დევს, რადგან სწორედ ემპირიულობა ადგენს მეცნიერების იდენტობას³², ისევე როგორც ლიმიტს³³. სწორედ ამ კონტექსტში აკრიტიკებს ალისტერი სციენტიზმს, რადგან ეს უკანასკნელი, მეცნიერული მეთოდების (ემპირიული მეთოდების, იქნება ეს დაკვირვება, მისი გაძლიერება, თუ ცდა) შეუზღუდავობას აცხადებს, მაშინ როდესაც ალისტერი მიიჩნევს, რომ მეცნიერებას, სწორედ მისი ემპირიულობის გამო აქვს ლიმიტი³⁴. თუმცა, სანამ ალისტერის მიერ სციენტიზმის კრიტიკაზე გადავალ, მანამდე მოკლედ უნდა მიმოვიხილო ის საკითხი, თუ როგორ პასუხობს ალისტერი შემდეგ კითხვას: რა არის სციენტიზმი?

2.2. რა არის სციენტიზმი?

სტატიის შესავალში, მოკლედ აღინიშნა ის, თუ რა არის სციენტიზმი. თუმცა, უნდა ვიცოდეთ, რომ არსებობს სციენტიზმის მრავალი დეფინიცია, ისევე როგორც მისი განსხვავებული ფორმები, როგორც მაგალითად არსებობს, ზომიერი და რადიკალური სციენტიზმი. ამის გათვალისწინებით, ალისტერი, ეყრდნობა რა მეცნიერების ფილოსოფიის მრავალ წარმომადგენელს (კარლ პოპერს 1902-1994, პიტერ მედევორს 1915-1997 და მრავალ სხვა), სციენტიზმის შემდეგ დეფინიციებს გვთავაზობს:

³² McGrath E. A, *The Foundations of Dialogue in Science and Religion*, Oxford, 1998, 87.

³³ ალისტერის აზრით, საკვლევი მეთოდის ბუნება, თავად ახდენს იმის დეტერმინირებას (აუცილებლობით განსაზღვრას) თუ რა შეიძლება იქნას მისით დანახული და რა არა. ამიტომ (აგრძელებს მსჯელობას ალისტერი), მეცნიერული მეთოდები, შესაძლებლობას გვაძლევს, რეალობის მხოლოდ ის დონეები შევიმეცნოთ, რომლებიც მათთვის არის სანვდომი (სწორედ ამიტომ ამბობს ალისტერი ყოველთვის, რომ მეცნიერების მიერ რეალობის აღწერა, ან ახსნა, ყოველთვის დიდი სურათის ნაწილია და არა თავად დიდი სურათი). იხ., McGrath A, *Enriching Our Vision of Reality: Theology and the Natural Sciences in Dialogue*, SPSK, 2016, 3-21.

³⁴ McGrath A., *Dawkins' God From The Selfish Gene to The God Delusion*, Second Edition, Oxford, 2015, 81.

სციენტიზმი ან სციენტისტური ემპირიზმი, არის რწმენა, ხედვა, ან მსოფლმხედველობა, რომელიც ამბობს იმას, რომ მეცნიერება გადაჭრის ყველა ჩვენ პრობლემას, ახსნის ადამიანის ბუნებას, ან გვეტყვის იმას, თუ რა არის მორალურად კარგი³⁵. უფრო კონკრეტულად, სციენტიზმი ამბობს შემდეგს: ყოველივე რაც ვიცით, ან შესაძლოა გავიგოთ, უნდა ექვემდებარებოდეს მეცნიერული მეთოდებით, მისი ჭეშმარიტება-მცდარობის დადგენას, რის გამოც, ნებისმიერი შეხედულება, რომელიც არ ექვემდებარება, ამ სახის გადამოწმებას (ემპირიულ გადამოწმებას), უნდა იქნეს მიჩნეული, კერძო აზრად, ან რწმენად, ან უარეს შემთხვევაში, ილუზიად და ფანტაზიად³⁶.

სციენტიზმი არის რწმენა, რომ მეცნიერება არის ბოლო ინსტანცია, რომელსაც შეუძლია, ყველა რეალურ კითხვაზე, საბოლოო და სწორი პასუხების გაცემა, ან სხვა სიტყვებით რომ ითქვას, სციენტიზმი მოიაზრებს, რომ ყველა სახის სწორი ადამიანური ცოდნა, მხოლოდ მეცნიერების შიგნით არსებობს, ან შესაძლოა არსებობდეს³⁷.

სციენტიზმი, რადგან ყველა საკითხს მეცნიერებას და უფრო კონკრეტულად მეცნიერულ მეთოდებს (ემპირიულ მეთოდებს) მიაკუთვნებს, ის უარყოფს ყველა სხვა, არამეცნიერული მეთოდებით საკითხების განხილვას, რადგან აცხადებს, რომ ეს მეთოდები, რადგან მეცნიერების მიღმაა, აპრიორი არასწორია³⁸.

სციენტიზმი ამბობს, რომ მხოლოდ ერთი, კერძოდ, მეცნიერული პერსპექტივიდან რეალობის დანახვაა სწორი, რადგან ნებისმიერი სხვა პერსპექტივიდან მისი განხილვა, არის არასწორი³⁹.

³⁵ იქვე, 80.

³⁶ იქვე, 81.

³⁷ McGrath A.E., *Re-Imagining Nature The Promise of a Christian Natural Theology*, Oxford, 2017, 156; McGrath E.A., *Return From a Distant Country (My Theology, 1)*, Oxford, 2022, 9.

³⁸ McGrath A.E., *Re-Imagining Nature The Promise of a Christian Natural Theology*, Oxford, 2017, 156.

³⁹ იქვე, 160.

სციენტიზმი არის ხედვა, რომ ფილოსოფია და თეოლოგია არის უაზრო სპეკულაცია საკითხებზე, რომლებიც უმარტივესად გადაიჭრება, დამატებითი ექსპერიმენტებით⁴⁰.

სციენტიზმი არის ხედვა, რომლის მიხედვითაც, მეცნიერებას შეუძლია ტოტალურად ახსნას სიცოცხლე, კოსმოსი და აბსოლუტურად ყველაფერი⁴¹.

როგორც ვხედავთ, ალისტერ მაკგრეთი სციენტიზმის მრავალ დეფინიციას და განსაზღვრებას გვთავაზობს. მიუხედავად ამისა, ყველა დეფინიციას, შემდეგი მთავარი აზრი და იდეა აერთიანებს: სციენტიზმი, არის რწმენა, შეხედულება, მსოფლმხედველობა, ან რეალობის დანახვის სპეციფიკური ფორმა, რომელიც ამბობს იმას, რომ ყველა რეალური საკითხის ადრე თუ გვიან სწორი გადაჭრა, მხოლოდ მეცნიერებას (უფრო კონკრეტულად მეცნიერულ მეთოდებს) შეუძლია და არაფერ სხვას.

2.3. რა მიზეზების გამო არის სციენტიზმი არასწორი?

ალისტერ მაკგრეთის აზრით, სციენტიზმის სხვადასხვა ფორმა, მრავალ შეცდომას გულისხმობს. კერძოდ, ალისტერის აზრით, სციენტიზმი შემდეგი მიზეზების გამოა არასწორი:

ჩვენ მოწოდებულები ვართ, რომ გასაგები გავხადოთ ჩვენი თავი და ყოველივე ის, რაც ჩვენ ირგვლივაა (ჩვენ ირგვლივ არსებული ფენომენები, საგნები, კოსმოსი და მთლიანად რეალობა)⁴². ამისათვის, საჭიროა, რეალობის ღრმა და მდიდარი ხედვა, ანუ რეალობის დიდი სურათის დანახვა. თავად დიდი სურათის მისაღწევად, ანუ რეალობის მდიდარი და ღრმა ხედვისთვის, საჭიროა სხვადასხვა რაციონალური გზებით და მეცნიერული მეთოდებით

⁴⁰ McGrath A, Dawkins' GOD: Genes, Memes, and the Meaning of Life, Oxford, 2007, 4.

⁴¹ McGrath E.A, The Territories of Human Reason: Science and Theology in an Age of Multiple Rationalities, Oxford, 2019, 57.

⁴² McGrath A., The Landscape of Faith: An Explorer's Guide to The Christian Creeds, Oxford, 2018, part 1.

მოპოვებული ინფორმაციების, გონივრული გაერთიანება, მათი სინთეზი, რომ ამ ყოველივეთი, მივიღოთ რეალობის დიდი ხედვა, ანუ მისი დიდი სურათი⁴³. ამის გათვალისწინებით, სციენტისტიზმის შეცდომა ისაა, რომ ის მხოლოდ ერთი, ემპირიული პერსპექტივიდან უყურებს რეალობას, რაც პრინციპულად შეუძლებელია იყოს რეალობის სრული აღწერა და ახსნა, არამედ ამ გზით რეალობის დანახვა, ანუ მხოლოდ ემპირიული მეთოდებით მოპოვებული ინფორმაციები, არის რეალობის დიდი სურათის, მნიშვნელოვანი ნაწილები, მაგრამ არა თავად დიდი სურათი⁴⁴ (სხვა სიტყვებით: ამ სახის მიდგომით, ჩვენ, მხოლოდ დიდი სურათის მცირე ნაწილს ვნვდებით და არა მას მთლიანად)⁴⁵. სწორედ ამასია სციენტისტიზმის ერთ-ერთი ფუნდამენტური შეცდომა.

მეცნიერებას მოთხოვო, ან ის გამოიყენო იმისათვის, რომ მან პასუხი გასცეს იმ კითხვებს, რაც მისი კომპეტენციის მიღმაა, არის მეცნიერების დისკრედიტაცია, რადგან მეცნიერების ბუნების პატივისცემა და მისი სწორი წარმოჩენა, სწორედ მისი ლიმიტის და კომპეტენციის ჭეშმარიტი განსაზღვრით ხდება⁴⁶. ამიტომ, სციენტისტი მეცნიერები, ცდილობენ რა მეცნიერებით გასცენ იმ კითხვებს პასუხები (რა არის ცხოვრების საზრისი? არსებობს თუ არა ღმერთი? და მსგავსი), რაც მეცნიერების კომპეტენციის და მეთოდების მიღმაა, ამით ისინი არამარტო შეცდომას უშვებენ, არამედ მეცნიერების არსის არასწორად წარმოჩენას და დამახინჯებას ახდენენ.

⁴³ McGrath A, *Enriching Our Vision of Reality: Theology and the Natural Sciences in Dialogue*, Oxford, 2016, 3-25.

⁴⁴ ალისტერი წერს: „მეცნიერება არის დიდი სურათის ნაწილი, ძალიან მნიშვნელოვანი ნაწილი, მაგრამ მაინც, მხოლოდ ნაწილი“. McGrath A, *Enriching Our Vision of Reality: Theology and the Natural Sciences in Dialogue*, Oxford, 2016, 17.

⁴⁵ McGrath A, *Surprised by Meaning: Science, Faith, and How We Make Sense of Things*, Oxford, 2011 1-8; McGrath A., *Born to Wonder: Exploring Our Deepest Questions – Why Are We Here and Why Does It Matter*, Tyndale Momentum, 2020, 1-77.

⁴⁶ McGrath A, *Surprised by Meaning: Science, Faith, and How We Make Sense of Things*, Oxford, 2011, 4.

რეალობა არის ძალიან რთული, კომპლექსური, რადგან მას აქვს ძალიან ბევრი ასპექტი და დონე⁴⁷. ამის გათვალისწინებით, სციენტიზმის შეცდომა ისაა, რომ იგი რთულ რეალობას უდგება ერთი, კერძოდ, ემპირიული მეთოდებით და ცდილობს, ამ მიდგომით, მის ყველა ასპექტს მიწვდეს. მაგრამ, ასეთი მიდგომის შეცდომა ისაა, რომ რთული რეალობის ყველა ასპექტის და დონის მხოლოდ ერთი მეთოდით (ემპირიული მეთოდით და მისი ვარიაციებით) ნვდომა შეუძლებელია (ალისტერი წერს: „რეალობა უფრო მდიდარი და რთულია, ვიდრე მას სციენტიზმი წარმოგვიდგენს“⁴⁸). მაგალითად: „მიკროსკოპს კარგად იყენებენ ბიოლოგიაში, მაგრამ განა ეს ინსტრუმენტი გამოსაადგვია ცხოვრების საზრისის შესაცნობად, პურის ფასის გასაგებად ან პირველი მსოფლიო ომის მიზეზის გამოსარკვევად?“⁴⁹. შესაბამისად, რადგან რეალობის ბევრი ასპექტი და დონე მიუწვდომელია ემპირიული მეთოდებითვის, სციენტიზმის შეცდომაც სწორედ იმაშია, რომ ის, რეალობის ყველა ასპექტს და დონეს, ანუ ემპირიულად მიუწვდომელ დონეებსაც და ასპექტებსაც, მაინც ემპირიული მეთოდებით უდგება.

არსებობს, სულ მცირე 3 საკითხი, რაც მეცნიერული მეთოდების მიღმაა. კერძოდ, ეს სამი საკითხია: 1. ღმერთის არსებობის საკითხი. 2. ღირებულების და საზრისის საკითხი (მაგალითად საკითხი იმის შესახებ, თუ რა საზრისი, ანუ მიზანი და მნიშვნელობა

⁴⁷ ალისტერის აზრით, როგორც რეალობას აქვს ბევრი დონე, ასევე ერთი დონეც კი, შეიძლება განხილულ იქნეს, მრავალი პერსპექტივიდან და სწორედ ამაში ჩანს როგორც მისი (რეალობის) სირთულე, ასევე სციენტიზმის შეცდომა, რადგან მხოლოდ ერთი მეთოდისთვის (ემპირიული მეთოდის და მისი ვარიაციებისთვის), შეუძლებელია რეალობის ყველა დონის, ან თუნდაც ერთი დონის ყველა ასპექტის ნვდომა. იხ., McGrath A.E., *Re-Imagining Nature The Promise of a Christian Natural Theology*, Oxford, 2017, 159.

⁴⁸ McGrath A.E., *Re-Imagining Nature The Promise of a Christian Natural Theology*, Oxford, 2017, 158.

⁴⁹ მაკგრეთი ა, ნარატივები, სურათები და რუკები (ამონარიდი ალისტერის შემდეგი წიგნიდან: დიდი კითხვები: რატომ არ შეგვიძლია შევწყვიტოთ ჩვენ საუბარი მეცნიერებაზე, რწმენაზე და ღმერთზე“, ნიუ-იორკი, 2015, 30–47.) მთ: დავით თინიკაშვილი, ფილოსოფიურ-თეოლოგიური მიმოხილველი, N.9, 2019, 228.

აქვს სიცოცხლეს). 3. მორალის საკითხი⁵⁰. უფრო კონკრეტულად, შეიძლება ითქვას 3 რამ: 1. „მეცნიერება ამ ხილული სამყაროს მხოლოდ ფორმებისა და პროცესების აღწერას ცდილობს. საზრისისა და ღირებულების საკითხების კვლევა კი მისი საქმე არაა“⁵¹. 2. „გარკვეული აზრით, მეცნიერება ვერაფერ ლეგიტიმურს ვერ იტყვის ღმერთის შესახებ“⁵². 3. „შეუძლებელია დაკვირვებადი ფაქტებიდან ამტკიცო მორალური ღირებულებები“⁵³. ამიტომ, რადგან ეს სამი საკითხი, როგორც მეცნიერების კომპეტენციის მიღმაა, ასევე მიუწვდომელია მეცნიერული მეთოდებისთვის, სციენტიზმის შეცდომაც სწორედ იმაშია, რომ ის, ამ საკითხებსაც მეცნიერული მეთოდებით განიხილვას და მათ გადაჭრას ცდილობს, რაც როგორც მეცნიერების კომპეტენციის ვერ გაგებაა, ასევე, მეცნიერული მეთოდების ლიმიტის ვერგაცნობიერებაა.

ჩვენ თუ სციენტიზმს დავეთანხმებით და მოვახდენთ, მეცნიერული დარგების, მეცნიერების, ან უფრო კონკრეტულად, მეცნიერული მეთოდების უნივერსალიზაციას და ვიტყვი, რომ მისთვის, რეალობის ყველა ასპექტი და დონეა მისაწვდომი, ამ განცხადებით, იმ შეცდომასაც დავუშვებთ, რომ ველარ მოხდება მეცნიერების ბუნების დადგენა, რადგან რაიმე დარგის, ან მეთოდის იდენტიზმია, სწორედ მისი ლიმიტით დგინდება, ანუ იმის განსაზღვრით, თუ რა არის მისთვის მისაწვდომი და რა არა⁵⁴.

სციენტიზმი ამბობს, რომ მხოლოდ მეცნიერებას, ანუ მეცნიერულ მეთოდებს შეუძლიათ, ყველა სახის ქვეყნარტების წვდომა⁵⁵.

⁵⁰ McGrath A., *Dawkins' God From The Selfish Gene to The God Delusion*, Second Edition, Oxford, 2015, 81.

⁵¹ მაკგრათი ა., ჰოკინგი ს., ღმერთი და მეცნიერების როლი, 2010, დ. თინიკაშვილის თარგმანი, ჟურნ. „ახალი საუნჯე“, N7, 2017, 67.

⁵² იქვე, 68.

⁵³ McGrath A., *Dawkins' God From The Selfish Gene to The God Delusion*, Second Edition, Oxford, 2015, 81.

⁵⁴ McGrath A.E., *Re-Imagining Nature The Promise of a Christian Natural Theology*, Oxford, 2017, 122.

⁵⁵ McGrath A., *Born to Wonder: Exploring Our Deepest Questions – Why Are We Here and Why Does It Matter*, Tyndale Momentum, 2020, 12.

მაგრამ, პრობლემა ისაა, რომ მეცნიერულ მეთოდებს არ შეუძლიათ იმ დებულების დამტკიცება, რომ მხოლოდ მეცნიერული მეთოდებით არის საწვდომი ყველა სახის ქეშმარიტება. სწორედ ამაშია, სციენტისმიის კიდევ ერთი შეცდომა⁵⁶.

როგორც ვნახეთ, ალისტერ მაკგრეთი, სხვადასხვა ფილოსოფიური არგუმენტებით აკრიტიკებს სციენტისმს და ცდილობს მისი მცდარობის წარმოჩენას. თუმცა, ამ დროს, აუცილებელია შემდეგი გარემოების გათვალისწინება: ამ კრიტიკით, ალისტერი, ოდნავადაც არ უარყოფს მეცნიერების (ალისტერი ხშირად ამბობს მის ნაშრომებში იმას, თუ როგორ უყვარს მას მეცნიერება, როგორი ლამაზი და მნიშვნელოვანია მეცნიერება და სხვა), ან თუნდაც ემპირიული მეთოდების მნიშვნელობას. ამისგან განსხვავებით, ალისტერი ამბობს შემდეგს: მეცნიერულ, ანუ ემპირიულ მეთოდებს, მათი ბუნებიდან გამომდინარე⁵⁷ აქვთ ლიმიტი, რადგან რეალობის ბევრი დონე და ასპექტი, მიუწვდომელია მათთვის. ამის გამო, რთული რეალობის უფრო ფართო და მდიდარი ხედვისთვის, მეცნიერული მეთოდებით მიღწეული ცოდნა, უნდა შეივსოს, სხვა, არამეცნიერული, მაგრამ, ასევე რაციონალური გზებით მოპოვებული ინფორმაციებით (ალისტერი წერს: „რეალობის საუკეთესო სურათი გულისხმობს მრავალი ახსნითი ნარატივის ერთმანეთთან გონივრულ შეკავშირებას“⁵⁸), რომ მათი გონივრული სინთეზით, გვექნდეს რეალობის უფრო მდიდარი, ღრმა და დიდი სურათი (ალისტერი წერს: „მეცნიერება არის შესანიშნავი, მაგრამ ჩვენ გვჭირდება უფრო მეტი“⁵⁹).

⁵⁶ McGrath E.A, *The Territories of Human Reason: Science and Theology in an Age of Multiple Rationalities*, Oxford, 2019, 57–58.

⁵⁷ McGrath A, *Inventing the universe: why we can't stop talking about science, faith and God*, Oxford, 2015, 143.

⁵⁸ იხ., მაკგრეთი ა, ნარატივები, სურათები და რუკები (ამონარიდი ალისტერის შემდეგი წიგნიდან: დიდი კითხვები: რატომ არ შეგვიძლია შევწყვიტოთ ჩვენ საუბარი მეცნიერებაზე, რწმენაზე და ღმერთზე“, ნიუ-იორკი, 2015, 30–47. მთარგ., დავით თინიკაშვილი, ფილოსოფიურ-თეოლოგიური მიმოხილველი, N9, 2019, 231-232.

⁵⁹ McGrath A, *Enriching Our Vision of Reality: Theology and the Natural Sciences in Dialogue*, Oxford, 2016, 6.

III. დასკვნა

როგორც ვნახეთ, წინამდებარე სტატიაში, მოკლედ მიმოვიხილე ის საკითხი, თუ რა მიზეზების გამო მიიჩნევა ანგლიკანი თეოლოგი, ფილოსოფოსი და მეცნიერი ალისტერ მაკგრეთი სციენტისმს არასწორ პოზიციად. თუმცა ამ საკითხის სწორი აღქმა რომ მომხდარიყო, მანამდე მოკლედ მიმოვიხილე ორი მეცნიერული რევიზია, სციენტისმის არსი, ალისტერ მაკგრეთის პიროვნება, შრომები და მის მიერ მეცნიერების და სციენტისმის დეფინიცია. ამ საკითხების მოკლე მიმოხილვა იყო ის საფუძველი და პროლეგომენა (პროლეგომენა, საუბრის დაწყებამდე ბაზისური საკითხების განხილვას და დაზუსტებას ნიშნავს⁶⁰), რომელთა გათვალისწინებითაც, მკითხველი სწორად გაიაზრებდა ალისტერის მიერ სციენტისმის არგუმენტირებულ კრიტიკას.

როგორც შესავალში აღინიშნა, სციენტისმის ამა თუ იმ კუთხით კვლევა, მეცნიერების ფილოსოფიის ერთ-ერთი უმთავრესი საკითხია და მისი განხილვა, დღესაც დიდი ინტენსივობით მიმდინარეობს. ამის გათვალისწინებით, წინამდებარე სტატია, რომელიც ინფორმაციული იყო მისი ბუნებით, მკითხველს დაეხმარება ზოგადი წარმოდგენა შეექმნას სციენტისმზე და ალისტერის მიერ ამ პოზიციის კრიტიკაზე. ამ ზოგადი წარმოდგენის შემდეგ, ყველას, ვისაც სციენტისმთან დაკავშირებული პრობლემები უფრო მასშტაბურად აინტერესებს, ვურჩევ, რომ აუცილებლად გაეცნოს, როგორც თავად ალისტერის ორიგინალ ნაშრომებს (რომელთა დიდი ნაწილიც, ალისტერის პიროვნების განხილვისას ჩამოვთვალე და სქოლიოშიც მივუთითე), ასევე იმ ფილოსოფოსთა, თეოლოგთა და მეცნიერთა ნიგნებს,⁶¹ რომლებიც ამ პრობლემას

⁶⁰ რაირი ჩ., ღვთისმეტყველების საფუძველები, ლ. მაისურაძის თარგმანი, თბილისი, 2016, 13.

⁶¹ იხ., Turek F., *Stealing from God*, NavPress, 2014, White T.J., *The Light of Christ: An Introduction to Catholicism*, Washington DC, 2017, Feser E., *Aristotle's Revenge: The Metaphysical Foundations of Physical and Biological Science*, Editiones Scholasticae, 2019, Lennox J., *Can Science Explain Everything?* Denmark, 2009.

ვრცლად და სიღრმისეულად ეხებიან, რომ მათში არსებული ინფორმაციის დამუშავებით, მკვლევარი უფრო ღრმად ჩანვდეს საკითხის არსს, მისი გადაჭრის ამა თუ იმ გზისკენ (სციენტის განხილვა არ არის ძველი ფენომენი, არამედ ახალი, რადგან მისი აქტიური კვლევა, XXI საუკუნის დასაწყისიდან იწყება და თავის პიკს, სწორედ ბოლო რამდენიმე წელიწადში აღწევს. ამიტომ, რადგან ამ საკითხის კვლევას, არ აქვს დიდი გამოცდილება ფილოსოფიაში, მისი ამა თუ იმ გზით დამუშავება, ძალიან მნიშვნელოვანი იქნება მეცნიერებისთვის, ფილოსოფიისთვის და მეცნიერების ფილოსოფიისთვის) აიღოს გეზი და დაასაბუთოს ამ გზის ქეშმარიტება (დაზუსტება: ასევე მკვლევარს, როგორც ეს ამ სტატიის შემთხვევაში მოხდა, შეუძლია მხოლოდ ინფორმაციულად განიხილოს სციენტის საკითხი და ამ გზით მიაწოდოს ამ პოზიციის შესახებ ინფორმაცია მკითხველს).

CRITISISM OF SCIENTISM BY ALISTER MACGRATH

Bakar Kavtaradze*

The main goal of this paper was to discuss how and why, Christian theologian, philosopher and scientist Alister McGrath criticized Scientism, which says that only Science can attain any kind of truth. As we saw in the paper, Alister McGrath (who knows Perfectly philosophy, science, Theology and philosophy of science), criticized Scientism and try to show that Scientism is a wrong worldview, because many areas of life, or reality (existence of God, the meaning of life and so on.), is beyond the scientific method (observation and experiment). To show this truth (as Alister think that this is truth, because, I don't defend or criticize his position), Alister use philosophy, theology and philosophy of science. Accordingly, main goal of this paper, was to analyze Alister's basic arguments against Scientism.

Keywords: Science, Argument, Objection, philosophy of science, Life, Explain, Theory.

* Researcher at the Institute for Theology and Philosophy of Sulkhani-Saba Orbeliani University b.kavtaradze@sabauni.edu.ge